

Informovaný souhlas (medicínské právo)

Zdravotní péče musí být až na výjimky poskytována na základě **souhlasu pacienta**^{[1][2][3]}. Souhlas může pacient kdykoliv odebrat (pokud se již nezačalo s výkonem a ukončení by jej ohrozilo).

Informovaný souhlas je v právním systému zakotven v Zákoně o zdravotních službách^[3] a v Novém občanském zákoníku^[2]:

„Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.“

— Zákon o zdravotních službách, § 28, odst.^[3]

(1) Ke každému úkonu v rámci péče o zdraví se vyžaduje souhlas ošetřovaného, ledaže zákon stanoví, že souhlasu není třeba. Odmítne-li ošetřovaný souhlas, potvrdí to poskytovateli na jeho žádost v písemné formě.

„(2) Požádá-li o to poskytovatel nebo ošetřovaný, potvrdí mu druhá strana v písemné formě, k čemu byl souhlas udělen.“

— Nový občanský zákoník, § 2642^[2]

Nutné náležitosti souhlasu

Souhlas pacienta musí být^[1]:

- **svobodný**^[3] – pacient nesmí být pod nátlakem, ani ve stresu;
- **srozumitelný** – souhlas musí být proveden takovou formou, že je jasné, k čemu pacient dává souhlas a za jakých podmínek;
- **kvalifikovaný** – informaci podává ten, kdo je způsobilý (školený) v oboru (tzn. doktor s atestací);
- **informovaný**^[3] – pacient musí být náležitě poučen, tj. musí znát
  - **příčinu a původ nemoci,**
  - **účel, povahu, přínos, důsledky a rizika výkonu,**
  - **jiné možnosti** (včetně alternativ v rámci EU – často se zapomíná!),
  - **navazující léčbu,**
  - **omezení a doporučení ve způsobu života** (často se zapomíná!)

Samozřejmě nepostačuje, aby forma souhlasu tvrdila, že tyto podmínky byly naplněny (např. formulář písemného souhlasu s textem, že „souhlas byl učiněn svobodně, dobrovolně a bez stresu“), ale podmínky musí být všechny fakticky naplněny. V současné praxi se pak při soudních sporech předvolávají jiní pacienti podstupující obdobné výkony a jsou vyslýcháni, za jakých podmínek probíhal souhlas v jejich případech^[1].

Formy souhlasu

Právní formy souhlasu jsou tři:

- **konkludentní** souhlas, (mlčky udělený, příkladem je odběr krve, pacient usednutím do křesla a natažením ruky udělí konkludentní souhlas k odběru krve)
- **ústní** souhlas,
- **písemný** souhlas.

V každé situaci může být vhodná jiná forma souhlasu a zvolení špatné formy je chybou lékaře^[1]. Uvedené formy se liší důkazním břemenem. U **ústního souhlasu** se musí provést záznam do zdravotnické dokumentace, že byl pacient poučen. **Písemný souhlas** se do dokumentace zakládá.

Písemná forma je nutná v situacích daných zákonem a také v situacích stanovených poskytovatelem zdravotních služeb. Situace dané zákonem:^[1]

- **transplantace,**
- **oddělení části těla, která se již neobnoví**^[4],
- **lékařský pokus na člověku**^{[4][5]} (klinické studie),
- **zákrok, který nevyžaduje zdravotní stav**^[4] (pokud to není něco drobného),
- **umělé přerušení těhotenství,**
- **asistovaná reprodukce**^[6],
- **sterilizace**^[7],
- **kastrace**^[8],
- **změna pohlaví**^[9],

- psychochirurgický výkon^[10],
- genetické vyšetření^[11],
- **odběr krve** pro výrobu transfuzních přípravků a krev. derivátů ^[12]

Zástupný souhlas

Za pacienta může podat souhlas někdo jiný, pokud^[1]:

- pacient jej nemůže podat sám,
- nejde o situace, kdy se postupuje bez souhlasu,
- je to osoba určená pacientem; není-li žádná taková (nutná podmínka!), pak je to někdo v pořadí: manžel/registrovaný partner, rodič, jiná osoba blízká způsobilá k právním úkonům.

Zástupné osoby nemohou rozhodovat o bytí a nebytí pacienta.

Péče bez souhlasu

Bez souhlasu lze poskytovat pouze neodkladnou péči a to pouze ve dvou případech:

- zdravotní stav pacientovi neumožňuje vyslovit souhlas, (pokud mám k dispozici dříve vyslovené přání, přihlédnu k němu)
- jedná se o léčbu vážné duševní poruchy, jejíž neléčení by pravděpodobně vedlo k vážnému poškození zdraví pacienta.

Je nutné rozlišovat souhlas pacienta s výkonem a souhlas pacienta s hospitalizací. Souhlas s hospitalizací musí být proveden písemně^[1].

 Podrobnější informace naleznete na stránce *Hospitalizace bez souhlasu pacienta*.

Odkazy

Související články

- Informovaný souhlas (etika)
- Poučení pacienta
- Práva a povinnosti zdravotnického pracovníka
- Zdravotnická dokumentace
- Hospitalizace bez souhlasu pacienta

Reference

1. TĚŠINOVÁ, Jolana. *Základní principy a terminologie v medicínském právu* [přednáška k předmětu Veřejné zdravotnictví a medicínské právo, obor Všeobecné lékařství, 1. lékařská fakulta Univerzita Karlova v Praze]. Praha. 3.3.2014.
2. Česká republika. Občanský zákoník. 2012. 89/2012 Sb., § 2642. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>.
3. Česká republika. Zákon o zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 28, odst. 1. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>>.
4. Česká republika. Občanský zákoník. 2012. 89/2012 Sb., § 96. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>.
5. Česká republika. Zákon o specifických zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 33. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>>.
6. Česká republika. Zákon o specifických zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 8. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>>.
7. Česká republika. Zákon o specifických zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 13. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>>.
8. Česká republika. Zákon o specifických zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 19. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>>.
9. Česká republika. Zákon o specifických zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 23. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>>.
10. Česká republika. Zákon o specifických zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 24. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>>.
11. Česká republika. Zákon o specifických zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 28. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>>.
12. Česká republika. Zákon o specifických zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb., § 31. Dostupné také z URL <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>>.

